

1980 KUŞAĞI TÜRK ŞİİRİ ÇERÇEVESİNDE ŞAVKAR ALTINEL POETİKASININ İNCELENMESİ

Dilan Yamaç*

Özet: Bu makalede 1980 Kuşağı şairlerinden Şavkar Altinel'in şiir anlayışı konu edilmektedir. 1980 Kuşağı Türk şiiri, üzerinde özenle durulması gereken bir dönemdir. Bu dönem diğer kuşakların pek çoğundan farklı olarak çokkültürlü bir yapıya sahiptir. Bu sebeple dönemdeki her bir şiir anlayışı üzerinde çalışmaların yapılmaya devam edilmesi gerekmektedir. Makalede öncelikle 1980 Kuşağı Türk şiirinin tanıtılması amaçlanmış ve ardından narrative / anlatımcı şiir hakkında bilgi verilmiştir. Sonrasında ise Şavkar Altinel şiiri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Şavkar Altinel, 1980 Kuşağı, Şiir, Narrative

THE RESEARCH OF ŞAVKAR ALTINEL'S POETRY WITHIN THE FRAMEWORK 1980s TURKISH POETS

Abstract: This article is about his concept of poetry of one of the poets of the 1980s, Şavkar Altinel. The 1980s, is a period that needs to be put emphasis on the Turkish poetry. Unlike most of the periods, this period of time has a multicultural quality. Therefore, every single concept of poetry that exists in the period, needs to continue being worked on them. The introducing of the 1980s Turkish poetry is intended primarily in this article and there has been given information about narrative poem later on. After those, Şavkar Altinel's poetry has been emphasized.

Keywords: Şavkar Altinel, 1980s, Poem, Narrative

A. GİRİŞ

I. 1980 Kuşağı Türk Şiiri

1980'li yıllar kültürel çeşitliliğin Türkiye'de o zamana değin görülmemiş oranda arttığı bir döneme tekabül eder. Bu dönem, siyasi ortam sebebiyle "söz"ün baskılandığı bir karakter arz etse de bu süreçte aynı dozda "söz patlaması" yaşandığı söylenebilmektedir. Bu yıllar için ayrıca, kültürün geniş bir piyasaya tabii olduğu, reklamcılığın kısa sürede çok sayıda imgeyi dolaşıma soktuğu,

* Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi. dilanyamac@gmail.com

çok satan haber dergilerinin yayınlanmaya başlamasıyla birlikte yeni bir kamuoyu ve haber dilinin oluştuğu tespiti yapılabilmektedir.¹ Dolayısıyla edebiyatın sosyal kurumlarla sıkı bir ilişki içerisinde olduğu² bilgisi doğrultusunda bu yeni duyuşun şiire de etki edeceğini çıkarsamak mümkündür.

Edebiyat araştırmalarında çalışmacılar üzerine eğildikleri konuları daha planlı irdeleyebilmek adına onları belli sınırlamalar dâhilinde ele alırlar. Kuşak kavramı da bu manada edebiyat araştırmacılarına yardımcı olacak unsurlardan biridir. Türk edebiyatı tarihine bakıldığında I. ve II. Tanzimat Dönemleri, Servet-i Fünûn Edebiyatı Dönemi, Garip Şiiri, 1940 Kuşağı gibi isimlerle anılan kuşakların her biri kendi döneminde eser veren sanatçıların ortak sanat algısını yansıtmaktadır. Bu bağlamda “toplumun yaklaşık olarak aynı zamanlarda doğan üyelerinden oluşan yaş grupları”³ olarak tanımlanabilecek “kuşak”lar söz konusu edebiyat olduğunda biçim değiştirmekte, yakın yaş kavramı çoklukla aynı olarak kalmakla birlikte bu kez aynı anlayış doğrultusunda eser ortaya koyma fikri ön plana çıkmaktadır.

1980 Kuşağı şiiri, döneminin getirisi olarak farklı kültürel motiflerin bir arada kullanılabilirdiği bir ortamda doğduğundan kendinden önceki kuşaklara nazaran bütüncül olmaktan uzaktır. Bu dönemde farklı şiir anlayışlarının bir arada bulunması dönem şiirinin pek çok perspektiften tartışılması sonucunu ortaya koymuştur. Bu manada Kemal Gündüzalp, Cumhuriyet’ten sonraki şiir tarihine bakıldığında her şiirsel devinimden sonra onu geçmeye/baskılama çalısan bir oluşumun geldiğini söyler. 1970’li yıllara değin bu durum böyle süregelir. Sonrasında ise durum farklılaşır.⁴

Bu kuşağa mensup şairler gittikçe politikleşen ortamın dışında kalmak, şiirin kuramsal ve güncel sorunlarını tartışmak, şiirin amacını belirlemek ve bu manada sınıflandırmalardan uzak durmak, şiiri değişik okumalara açmak, şiiri her şeyden evvel amaç olarak görmek ve kendinden önceki poetik geleneği bir bütün olarak görüp sahip çıkmak⁵ gibi vasıflara sahip bulduklarından dönem için altı çizilebilecek bir şiir anlayışının varlığından bahsedebilmek mümkün değildir. Bu bağlamda ortaya kuşak şiiri ile ilgili farklı sınıflandırmalar ortaya çıkabilmektedir.

Ahmet Oktay, dönemi 1980’ler şiiri adı altında değerlendirir ve dönem şiirindeki başat oluşumun siyasal boyutun arka plana itildiği yahut tamamen göz ardı edildiği modernist/entelektüalist ve ezoterik eğilimler doğrultusunda kalemeye alınan “imgeci şiir” olduğunu dile getirir. Oktay’a göre bu türden sonra tepkisel bir karaktere sahip olan ve siyasal boyutu vurgulayan “toplumsalçı şiir” gelmektedir. Oktay, son yönseme olarak da hem ezoterik hem de politik karaktere sahip olan ve dünyevi olayları eleştirip son aşamada onları ruhani duyuşla açımlayan “metafizik/İslamcı şiir”i gösterir. Bu sözlerin ardından ise dönem şiirinin net bir kategorizasyonunu yapabilmeyenin mümkün olamayacağı

da vurgular.⁶ Hasan Bülent Kahraman, “1980’lerin ortasından başlayarak yazılan şiir iki ayrı izlek geliştirmiştir. Bu dönemde yazılan şiirin İslamcı şiir ve yeraltı şiiri olarak iki ayrı kanava üzerinde geliştiği söylenebilir.”⁷ sözleri ile 1980 Kuşağı şiiri için iki temel oluşum belirlemiştir. 1980 Kuşağı’nı ayrıntılı biçimde tasnif eden Bâki Asiltürk ise Roni Margulies, Murathan Mungan, Lale Müldür, Haydar Ergülen gibi isimlerin mensup olduğu kuşakta görülen şiir tarzlarını “İmge Şiiri”, “Anlatımcı Şiir”, “Folklorik/Mitolojik Şiir”, “Metafizik Şiir”, “Gelenekselci Şiir”, “Toplumcu Şiir”, “Beatnik- Marjinalci Şiir” ve “Yeni Garipçi Şiir” olarak sınıflandırmıştır.⁸

II. Narrative/Anlatımcı Şiir

İnsanoğlu, varlığının başlangıcından beri kendini ifade etme ihtiyacı içinde olmuş, dilin gelişimine koşut olarak da bu ihtiyaç yeni vasıtalar aramıştır. Öyküleme, insanoğlunun dil vasıtasıyla kendini ifade ederken en sık kullandığı yöntemdir. Yaşananların çoklukla doğrudan olduğu gibi değil, kişinin bilinç süzgecinden geçtikten sonra kaynak kişi tarafından alıcıya aktarılması biçiminde ele alınabilecek olan bu anlatım şekli gündelik yaşamda da sanatsal metinlerde de sürekli karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte, öyküleme çoklukla sanıldığı gibi düzyazının sınırlarına hapsolmuş bir tür değildir. Destanlardan itibaren şiirin de esas malzemelerinden biri haline gelmiş olan bu anlatım türü, çağlar boyu fabl, manzum hikâye, mesnevi vb. edebi türlerle kaynaşmış ve günümüze uzanmıştır. Bu metinlerde esas olan olay çevresinde oluşan bir edebi metnin şiir kalıpları çerçevesinde aktarılmasıdır.

Narrative / anlatımcı şiir geleneksel manzum hikâye kalıplarının dışında bir varlık gösterir. Buna göre manzum hikâye türünde amaçlanan daha ziyade anlatım paralelinde toplumsal bir yaraya parmak basmak ya da ders vermek iken narrative / anlatımcı şiirde söz konusu olan şairin vermek istediği duygu ve düşünce içinde olayı eritmesidir. Hikâyenin ağırlığı şiirin içinde hissedilmiyorsa artık manzum hikâyeden bahsetmek mümkün değildir.⁹ Bütün bunlar dikkate alındığında anlatımcı şiirin tanımını “Anlatımcı şiir başı sonu belli kısa bir hikâyesi olan, olay örgüsüne, neden-sonuç ilişkisine, olay kahramanlarının veya olayın geçtiği yerin tasvirine yer veren şiirdir.”¹⁰ biçiminde yapmak mümkün olmuştur.

B. ŞAVKAR ALTINEL’İN ŞİİRLERİ

Şavkar Altinel şiir serüvenine kötü şiirin o şiirin ne anlattığı sorusuna cevap verebilecek nitelikte olduğu şeklindeki değerlendirmeleri okuyarak başlamış fakat sonraları bu görüşünü değiştirerek tahkiyeci bir anlayışa yönelmiştir.¹¹ Onun narrative / anlatımcı şiir türünü benimsemesinin kökleri English High School’da okurken tanıştığı İngiliz kültürüne uzanır. Altinel, bundan sonra bilinci ikili bir

kültür dâhilinde şekillense de, İngiliz romantik şiir geleneğinde olduğu üzere dünyayı anlamlandırmayı ve yaşanmışlıktan yola çıkarak şiir yazmayı şiirin esas amacı olarak görür ve daha ziyade imge şiiri çerçevesinde şekillenen Doğu'ya özgü şiir anlayışından uzak durmaya gayret eder.¹² Altınel, "gerçeklik" mefhumuna önem veren bir şairdir. Şiirin ayakları yere basan bir duyuşla dile getirilmesi gerektiğinden yanadır. Bu mana da İngiliz şiirini başarılı bulur: "*Nietzsche'nin 'Sanat hayatın yüzüne bir belirsizlik peçesi çekerek onun görünüşünü dayanabilir kılar.'* gibi bir sözü vardır. Ben hiçbir zaman böyle bir belirsizliğin ne işe yarayacağını göremedim. Bence sanat hayatın yüzünde olan peçeleri yırtıp elinden geldiğince gözünü kırpmadan gerçeklere bakabilmeli. İngiliz şiiri de bu anlamda gerçekçi, soğukkanlı, hayata belli uzaklıktan bakıp onu akıllı ve akılcı bir biçimde tartabilen bir şiir. Büyük duygu fırtınalarıyla dolu olduğu zaman bile bir yandan da acımasız bir mantıklılığı elden bırakmıyor ve bu da bu duygu fırtınalarını daha da kasıp kavurucu kılıyor."¹³

Altınel'in şiirlerinde belli temalar üzerinden hareket ettiği görülmektedir. Bu temalar onun hayatından kesitler sunduğu düzyazı türündeki eserleri ile de paralel bir çizgide değerlendirilebilmektedirler. Ancak onun eserlerinde sıklıkla dile getirilen "deneyim", "görmüş geçirmiş olmak" manasına gelmemektedir. Onun dile aktarmak istediği, şairin, hayatı tamamen kendine özgü biçimde algılaması ve böylece kurduğu kişisel dünyayı herkesin yaşadığı dünyanın biçimi ve anlamı olarak gösterebilmesidir.¹⁴ Şair sık kullandığı "yolculuk", "yolculuktaki yalnızlık", "uzaklık", "dinginlik", "geride bırakmanın hüznü" gibi temleri bu sebeple aksiyonun değil durağanlığın çerçevesinden yansıtmaktadır.¹⁵ Hayatı kavrayışında karakterine sinmiş olan durağanlık onun olayları yalnızca yaşayıp geçmemesini, her bir anı kendi çerçevesi içinde belirleyebilmesini sağlamaktadır. Buna koşut olarak Altınel'in kullandığı teknik öykülemenin paralelinde betimlemedir. Onun şiirleri için "*İstasyonların, otellerin, otellerden görülen kent meydan manzaralarının tasvirleri okuyanda sağlam bir mekân duygusu uyandırır.*"¹⁶ değerlendirmesini yapabilmek mümkün olmuştur. Bu şiirler yalnızca bir anı/olayı anlatmakla kalmaz, şairin bilincini okurunkiyile bütünleştirerek okuru şiir zamanının içine çeker ve şairle okur arasında ortak bir bilinç yaratma gayesi güder.¹⁷

Sanatçılar oldukça özgün ürünlerle ortaya çıksalar dahi kendilerinin evvelinden gelen isimlerin ve sanat ekollerinin izlerini üzerlerinde taşırlar. Bu husus Şavkar Altınel için de bu durum geçerlidir. Kendisi etkilendiği XIX. yüzyıl İngiliz romantik şairlerinin ve Yahya Kemal'in poetikasının oluşumundaki etkisini "*'Benim' şairlerimler yazarlarımın Romantikler, ondokuzuncu yüzyıl romancıları ve Romantiklerle aynı yoğun içselliği paylaşan iki yirminci yüzyıl şairi olan Yahya Kemal ve Philip Larkin olduğunu gördüm.*" sözleriyle ifade etmektedir.¹⁸

Şavkar Altınel'in ilk şiir kitabı basım yılı 1991 olan *Kraliçe Viktorya'nın Düşü' dür. Eser sırasıyla "Kraliçe Viktorya'nın Düşü" ve "Çin Lokantası" başlığı-*

nı taşıyan iki bölümden oluşmaktadır. Eserde “yalnızlık” ve “yolculuk” temaları kendini göstermekte; okur, karşısında hayatı bir izleyici gibi duyumsayan şairi bulmakta ve onun deneyimlerini adeta tekrar yaşamaya çağrılmaktadır. Altınel, yalnızca kendi hayatından parçaları estetize etmek suretiyle okura aktarmakla kalmaz, eserin ilk bölümünde yer alan şiirlerde tarihte iz bırakmış şahsiyetler üzerinde durarak onların deneyimlerini de kendi duyuş tarzı üzerinden aktarır. Düzyazıları irdelendiğinde okurun karşısına çıkacak olan tek bir benlikle yetinmeme, sürekli farklı hayatlar yaşama ve onların içinde bulunabilme arzusu Altınel’in şiirlerinde böylece yerlerini bulacaktır. Şairin seçtiği isimlerle kendisi arasında kurduğu ortak bilinç, doğası gereği düalist bir bakışın şiirlere yansması sonucunu doğurur. Ayrıca Altınel’in anlatımcı tarzının da şiir ile hikâye arasında gidip gelen tonlara sahip olduğu düşünüldüğünde şairin eserini birden fazla açıdan ikilik etkisi altında kaleme aldığı söylenebilir. Nitekim esere adını veren şiir “Kraliçe Viktorya’nın Düşü” incelendiğinde teknik, zaman, mekân ve karakter bakımından ikili yapıların birbirinin peşi sıra geldiği ve Altınel’in zihninde özüksendikten sonra bir şiirin birbirini tamamlayan parçalarını oluşturduğu görülür. Şiirde Glasgow’da metroda uyuyakalan bir genç kızın kendini Kraliçe Viktorya’nın ihtişamlı yaşamında bulduğu düşü anlatılırken aynı zamanda Altınel’in bir zamanlar yaşadığı kentin tarihin perdesinin aralanarak betimlenmesi söz konusudur:¹⁹

*Şimdi, gözleri kaygılı, adımları çarpık,
Sokaklarından sarhoşlar geçer,
Dinmeyen bir yağmur, kapanmayan bir yara,
Glasgow şehri yangın yerleri, çelik köprüler.²⁰*

Altınel, imge merkezli ifadelerden ve karmaşık söylemlerden kaçınır; bu durum ilk şiir kitabından itibaren sürdürdüğü çizgide herhangi bir sapmaya uğramadan devam eder. Ahenge dair unsurların yoğun kullanımını da şiiri için gerekli bulmayan şair hikâyeyi estetize eder ve duyuşunu ön plana çıkarırken devrik cümlelerden yararlanır. Dörtlüklerin ve kafiyenin kullanımının ise diğer şiir kitapları ile kıyaslanıldığında *Kraliçe Viktorya’nın Düşü*’nde öne çıktığı görülmektedir:

*Bilmiyorlar neler hazırlıyor kader,
Neler kutusunda gizli zamanın:
Fundalıkların ardında budala polisler,
Tanıklığı hizmetçi kızların.²¹*

Eserin ikinci bölümü olan “Çin Lokantası”nda ise söz konusu edilen başka hayatlar değil, Altınel’in gezgin kimliği çerçevesinde yaşadıklarının işlen-

mesidir. Bu manada şairin herhangi bir başka bilinçle şekillenmemiş, saf duyuşu eserin ikinci kısmında okuru beklemektedir:

*Ellerim ceplerimde, buğulanırken soluğum
Ve rüzgâr hışırdatırken ağaçları
Yeats gibi ben de bakıyorum onlara,
Düşünerek olması gerekirken olmamış şeyleri
Ve olanları olmamalıyken,
Silmeye çalışarak yılları
Artık o kadar genç olmayan
Bir adamın kızgınlığıyla.²²*

Altınel'in şiirlerinde sıkça başvurduğu detaylı betimlemeler ve sinematografik geçişler bu eserden itibaren kendilerini göstermektedir: Bu yöntemlerin kullanılması için gereken bağdaştırmalar ve tamlamalar ise eserde sıklıkla yer almaktadır:

*Ya da Güney Amerika'da bir köye
Eski bir otobüs ulaşır,
Tekerleklerinden iki yana
Fıskiye gibi toz bulutları fışkırarak:
Meşin yüzlü adamlar
Bir çardağın altında,
Toprak bir duvarda güneşlenen bir kertenkele.²³*

Şavkar Altınel'in bir yıl sonra yayımladığı *Gece Geçilen Şehirler* adlı kitabının ana temasını "yolculuk" kavramı oluşturmaktadır. Eserinde, herhangi bir turistik klişenin odağında olmadan sürdürdüğü ve yaşamsal bir arayışın da sembolize edildiği yolculuklarından kesitler sunan Altınel, var olana kendine özgü çerçeveden "bakar" ve yaşananları elde tutamamanın hüznünü derinden yaşar. Altınel, zamanı çoklukla çift katmanlı yaşayan bir şairdir; bu katmanlar arasında gidiş gelişler şimdi ve geçmiş arasında süregelmiştir.²⁴ Bu eserde de çokzamanlılığın varlığı söz konusudur ve hayatın dondurulmuş anlarından yansıyan görüntüler şairin günlük yaşamı içerisindeki duyusu ile kesişir:²⁵ Yaşananların hatırlanması ise kaçınılmaz olarak onların tekrar yaşanmayacağı gerçeğini hatırlatır ve "yitirmişlik" mefhumunu peşinden sürükler:

*Ele geçirilecek gelecek yerini
yitirilmiş geçmişe bırakıyor bir noktadan sonra
ya da aradığını bulamayıp bezince
aramayı aramaya başlıyor insan:*

*şimdi, yaşım kırkın eşiğinde,
beklentilerimden sıyrılmış, yaşıyorum Avrupa'da
ve 'Amerika'yı dönüştürmüş işte çoktan
'gençlik' anlamına gelen buruk bir sözcüğe zaman.²⁶*

Altınel, kendini dünyanın belli bir bölgesine bağlı olarak görmez. Tasvirin odağında şekillenen şiirlerinde “yabancılık” ve “köksüzlük” duyguları birbirinin içine geçmiş olarak verilir; betimlemeler, mekânlar kadar bu duyguların da kavranmasına zemin hazırlar. Fethi Naci, Altınel'in yurtsuzlukla tüm dünyayı yurt saymayı birleştirmeyi düşündüğünü ancak yurt dışına giderken 'kendini de beraberinde götürmüş' olduğundan bunu başaramadığını kaydeder ve bundan ötürü milli duygumuz olan hüznün 'en umulmadık zamanlarda birden' Altınel şiirinde okurun karşısına çıktığını dile getirir:²⁷

*Teypte müzik, motorun alçak homurtusu,
içerisi loş, rahat, ılık;
genç bir adamın geride bıraktığı kilometreler...
ve şimdi hiçbir şey, hiçbir şey artık,
karanlık yolda uzaklaşan iki ışıktan başka.²⁸*

*Pencereden baktığımda
vadi karanlığına gömülü
evlerle ağaçların silüetleri
seçilemeyecek neredeyse,
her zaman ufukta bulutlara vuran
Londra'nın parıltısı bile gücünü yitirmiş:
Her şey garip, uzak, yabancı artık.²⁹*

Gece Geçilen Şehirler, üslup özellikleri bağlamında değerlendirildiğinde ilk göze çarpan yalın dilin sanatçı tarafından kullanılmaya devam edilişidir. Eserde, tamlama ve bağdaştırmaların mekân tasvirlerinin oranı paralelinde fazlaştığı görülmekle birlikte dikkati çeken bir diğer unsur da kafiye'nin azlığıdır. Alışılmamış bağdaştırmalara ilk kitabından beri yer vermeye çalışan Altınel, ahengi düzyazının şiirsel bir eda ile kırılması vasıtasıyla sağlamaya gayret eder. Ayrıca devrik cümlelerin yoğun kullanımı yine kendini göstermektedir:

*Farların taradığı Hükümet Alanı
-Kütahya mı? Eskişehir mi?-
parke taşlarında sarsılan otobüs
başları arkada uykuya dalmış yolcular:*

*Düş görüyordum neredeyse,
çekip aldım camdan yüzümü.³⁰*

*Korkunun kutlandığı
bu garip yortu gecesi
kesik başları andıran
plastik kabak fenerler
cadılar ve iskeletlerle
birlikte donatıyor vitrinleri
ve vampir kılığında çocuklar
para topluyor caddelerde,
gelirken karanlıkta yıllar
hayaletler gibi üstüme.³¹*

Altınel 1997 yılında yayımladığı *Donuk Işıklar'* da hayatı duyumsarken ta-
kındığı soğukkanlı ifadeyi eserinin ismi vasıtasıyla sembolleştirir. Şair, her ne
kadar tarz olarak İngiliz romantik şiirinden ilham alsada duyuşu realisttir. O
geçmişten parçaları yakalarken lirizme kapılmadan onları kendi gerçeklikleri
içinde ele alır ve yansıtır. Altınel, yaşadığı hayatın kendisine kıymet vermek-
te ve anları hassaslaştırma yoluna gitmemektedir. Onun yaptığı geçmişi ade-
ta bir buzlu camın ardından hissetmektir. Bu gözle bakıldığında ışık ve aydınlık
kavramlarının renklendirmenin ötesinde bir anlama sahip olduğu görülmektedir.
Söze dilen anılara tutulmuş ışıklardır ve Altınel'in anıları klişe canlılıklardan
uzaktır. O, bu eserinde de okuru onların içine çeker ve dünyayı seyreden,
geçip gidenden ötürü hüznü duysada bunu kabullenme olgunluğuna erişebilmiş
dünyasını okuruna sunar:

*Eski bir Amerikan şiiri dersinden
parçalar yankılanıyor belleğimde
alacakaranlıkta yürürken.
Yer yer karla kaplı ağaçlar
neredeyse birer silüet yalnız,
çalılarda tek bir kıpırtı yok,
büyük bir cam parçası kadar
yalın ve saydam gök yukarıda.³²*

Tema bakımından şairin daha evvelki şiir kitaplarınıninkine benzer bir çizgi
takip eden eserin ayırıcı noktası şairane melankolinin bir nebze olsun yoğun
yer almasıdır; lakin burada ifade olunan, lirizmin etkisinde geçmişi hatırlayan
ve ona dönmek için çaba harcayan, pişmanlıkların odağında söylem-

lerde bulunan bir şair tipi değildir. Altinel geçmiştekilerin birikiminin fazla-laşmasının onu mutlak sona hazırladığının bilincindedir. Yaşanan her bir kare onun varoluşu anlamında değer taşımaktadır ve ölüm mefhumunun gerçekliğinin dâhilinde yolculuklara çıkarak hayatı birden fazla boyutta yaşamasının, ilk şiir kitabındaki portre-şiiirlerde olduğu üzere birden fazla karaktere bürünmesinin yahut yolda karşılaştığı insanların yaşamını duyumsamasının kendisini mutlak olandan uzaklaştırmayacağını bilir. Bu noktada okurun karşısına çıkarılacak olan yine de bir hezeyan şiiri değildir. Korku motifinin bulunmadığı söylemlerinde Altinel hayatın tüm gerçekliği gibi ölüm kavramını da kabullenmiştir ve her şeyi bilerek yaşayan bu yolcu, hayata bakar gibi ölüme de bakmakta, hatta yol almaktadır. Kavramın peşinen kabullenilişinin art planında ise duyguların ve hayatın geçiciliğinin anlaşılmasından ötürü yaşanan ruh hali verilmektedir:

*Sonra başka bir kıtada,
artık büyüüyü bulamayacağıma emin,
başka sokaklardan geçtim geç vakit,
kendimle kavga etmesini öğrendim
ve hırsla günlere söverek
tükettim kalanını gençliğimin,
mutsuzluğun da mutluluk gibi
geçici olduğunu bilmeden.³³*

Şairin son şiir kitabı olan *Kış Güneşi* ise 1999 yılında yayımlanmıştır. Eser, Altinel'in dünyayı görüşünün artık iyice ustalaşmış bir üslupla dile getirildiği şiirlerden oluşmaktadır. Bu manada *Kış Güneşi* için de benzer temlerin, sadeliğin, betimlemenin ve fotoğrafsılığın söz konusu olacağı kabul edilmekle beraber artık zaruri olmayan ifade ayrıntılarına başvurulmadığı, sözün mısraya doğrudan yayılması yerine bir daraltılma ve toparlanma sürecinden geçirildiği ve buna bağlı olarak da ani dönüşlere yer verildiği söylenebilir.³⁴

*Şehrin üç kat üstündeki kahve
öğle sessizliğine gömülü.
Gazetemi katlayıp bırakıyorum masaya;
bileğime baktığımda ne bir haç, ne başka bir iz,
ama uğulduyor uzaklarda bir yerlerde
Her şeyimizi alıp götüren deniz.³⁵*

Şairin her bir kitabında daha da yoğunlaşan hayatın geçiciliği ve sona yaklaşmanın hüznü düşünceleri bu eserde iyice vurgulanmış olarak okurun kar-

şısına çıkmaktadır; benzer hayatların farklı gözlerle tekrar tekrar yaşanabilmesi ve hayatın da kendi klişelerini oluşturmaya mahkûm oluşu eserde kesif biçimde kendini gösterir:

*Ne garip tekrarlanabilmesi
yalnız bizim sandığımız hayatların:
Aynı klişeleri yaşıyoruz hangi düzeyi seçsek
ve sürüklüyor en ince kuğu bile
kendisiyle alay eden titrek yansımayı
karanlık suyun üzerinde sonsuza dek.³⁶*

Altınel'in ana izleklerinden olan yolculuk *Kış Güneşi'*nde çizgisel bir değişiklik gösterir ve en başından beri esasında ölümden kaçmanın anahtarı olan bu tem ölüm mevhumunun zorunlu kabullenilişi ile sona yaklaşmanın verdiği umutsuzluk üzerinden işlenir. Altınel her ne kadar sıradan bakışın sığılığı ile hayatı atlamamış, her bir anı önce bizzat sonra zihninde ve en nihayetinde kişisel duyusun imbiğinden geçirip şiirinde yaşamış olsa da mutlak son herkes için ortaktır ve gençliğin hayatın her zaman bir seçenek sunacağına olan inancı yerini olgunluğun hayattan yüksek beklentilere sahip olmayan duyusuna bırakır:

*İki kez yaralıyor bizi hayat:
Bir kez onu yaşadığımız,
bir kez de artık yaşamadığımız için.³⁷*

*Ben de biliyorum tabii
nasıl çağırdığımı bizi yolların.
bu yüzyılda yaşasaydı anlardı
çok uzaklarda olmanın benzediğini
sonunda yerçekimini ardında bırakan
uzay aracının içinde ağırlıksız kalıp
yavaşça yükselmeye başlamanın
korkuyla karışık özgürlüğüne.³⁸*

Eserde Altınel'in diline tesir eden İngiliz gramer yapısının da yardımıyla ahengi sağlamak için devrik cümlelerin sıkça kullanılması yine dikkati çeken bir unsurdur. Klasik manzum hikâye tarzının kafiyeye sığınan yapısından azade olmuş bu şiirlerde ahenk mısranın içinden sağlanır ve nesnelere yine Altınel'in abartılı canlandırmalardan uzak, puslu denebilecek ışıklarının yansıtılmasıyla mısralara aktarılır:

*Mürekkebi kahverengiye dönüşmüş
bir kalemle altını çizmişim bunların
okumak yalnızca heyecanlı bir oyunken.³⁹*

*Marketten getirdiğim torbaları
boşaltıyorum mutfakta.
Dışarıda tanıdık boz sincap
bahçeye gömüyor fındıklarını
daha kaç ay yaşayacağını
merak etmeden hiç;
çiçekler saksılarında duruyor,
Kuzey Denizi'ne doğru
kayıyor yavaşça bulutlar.⁴⁰*

C. SONUÇ

Şavkar Altınel, 1980 Kuşağı içerisinde eser verirken kuşakta hâkim olan imge şiirine yönelmemiştir. XIX. yüzyıl İngiliz romantik şairlerinden etkilenmiş ve narrative / anlatımcı şiir türünü benimsemiştir. Bu tür klasik manadaki manzum hikâye türünden ayrılmaktadır. Manzum hikâyede bir vakanın şiire has unsurlar vasıtası ile aktarımı söz konusu iken anlatımcı şiir hikâyeyi doğrudan anlatmayı değil şiirin bütünü içinden sezdirmeyi esas alır. Anlatımcı şiir aynı zamanda söz oyunlarına ve imgeleme yer vermeyen bir şiir türüdür; ama- cı yaşanmışlığı şiir ahengi üzerinden okura verebilmektedir. Şavkar Altınel de aynı şekilde düşünmekte ve şiirin her şeyden evvel deneyim işi olduğunu savunmaktadır; bundan dolayı ilham aldığı isimler arasında XIX. yüzyıl romantik İngiliz şairlerinin yanı sıra deneyimi şiirin odak noktasına yerleştirebilmiş Yahya Kemal de sayılabilmektedir.

Altınel'in şiirlerinde izlenilen temler olarak "yolculuk", "yabancılık", "anı- lar", "geride bırakılanlardan doğan hüznün" gösterilebilir. Şair her kitabında bu temleri daha da geliştirmiş, gitgide daha yoğun bir anlatımı yakalamıştır. Za- manın algılanması da eserden esere farklılık göstermektedir; ilk kitaptan son kitaba doğru yılların verdiği olgunlukla sona yaklaşıldığı kavranmış ve bunun neticesinde geçmişten kaynaklanan hüznün, yeniden aynı şeylerin yaşanama- yacağının bilinciyle artmıştır. Yine de şairin ilk eserlerinden itibaren gelecek önemsenmez; onun eserlerinde zamanlar geçmiş ve şimdi arasında gidip gel- mektedir.

Şiirler üslup özellikleri bakımından incelendiğinde şairin sade bir anlatımı seçtiği ve sözcükleri çoklukla ilk anlamları ile kullanarak kendi benliğindeki düşünceleri lirizmden uzak bir çizgi üzerinden okura yansıtmak istediği gö- rülmektedir. Deneyimini gerçeğe en yakın surette yaşatmak isteyen Altınel, bu-

nun için betimlemeleri ve sinematografiyi şiirlerinde kullanır. Bilhassa şimdi ile geçmiş arasındaki geçişlerde bu yönetime başvuran şair yer yer keskin zamansal sıçrayışlara da şiirlerinde başvurur. Altınel'in ilk eserinde görülen ahenğin sağlanmasında sıklıkla kafiyeye başvurulması ve nazım birimi olarak dörtlüklerin tercihi sonraki eserlerinde ortadan kalkar ve şair serbestiyi şiirine hâkim kılar. Bilhassa durağan anlatımla betimlemelere sıklıkla yer verdiği için eserlerinde görülen tamlama ve bağdaştırmalar canlı renklerin ve yoğun hareket ifade edilen fiillerin dâhilinde değildir; o hayata adeta bir buz saydamlığı ardından bakar ve olgun bir bilinçle dış dünyayı ve yaşanmışlıkları mısralarına yansıtır.

DİPNOTLAR

- 1 Nurdan Gürbilek, *Vitrinde Yaşamak: 1980'lerin Kültürel İklimi*, Metis Yayınları, 6. Baskı, İstanbul, 2011.
- 2 Rene Wellek, Austin Warren, *Edebiyat Teorisi*, (Çev. Ömer F. Huyugüzel) Dergâh Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2011.
- 3 Gordon Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü*, (Çev. Osman Akınhay, Derya Kömürücü), 1. Baskı, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1999, s.439.
- 4 Kemal Gündüzalp, *1980 Sonrası Şiiri ve Eleştirisi*, Şiirden Yayınları, İstanbul, 2011, s. 18
- 5 Bâki Asiltürk, *Türk Şiirinde 1980 Kuşağı*, Yapı Kredi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2013, s. 24-25.
- 6 Ahmet Oktay, *İmkânsız Poetika*, Alkım Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2004, s. 76.
- 7 Hasan Bülent Kahraman, *Türk Şiiri, Modernizm, Şiir*, Büke Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2000, s. 131.
- 8 Asiltürk, a.g.e., s. 100.
- 9 Selçuk Cıkla, "Şiir ve Hikâye Çevresinde Oluşan İki Tür: Manzum Hikâye ve Öykü-Şiir", *TÜBAR*, S. 25, Bahar 2009, s. 51-85.
- 10 Asiltürk, a.g.e., s.190.
- 11 Şavkar Altınel, "Şiir Önce Düzyazıdır", *Soğuğa Açılan Kapı: Şiir Üzerine Yazılar*, 2. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2013, s. 11-14.
- 12 Altınel, a.g.e., s. 12.
- 13 Şavkar Altınel, *Kuzeyde Bir Adadan: Ortaçağ'dan Yirmini Yüzyıla Elli İngiliz Şairinden Elli Şiir*, Oğlak Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 1995, s. 10.
- 14 Şavkar Altınel, *Soğuğa Açılan Kapı: Şiir Üzerine Yazılar*, 2. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2013, s. 17.
- 15 Asiltürk, a.g.e., s.191.
- 16 Asiltürk, a.g.e., s.193.
- 17 Asiltürk, a.g.e., s.192.
- 18 Altınel, "Uçan Sepet: Anti-Romantik Bir Yolculuk Kılavuzu", a.g.e., s. 20-26.
- 19 Hale Seval, "Kraliçe Viktorya'nın Düşü'nde Dün ve Bugün", *Kitap-lık*, S. 101, Ocak 2007, s. 121-123
- 20 Şavkar Altınel, "Kraliçe Viktorya'nın Düşü", *Yol Notları: Toplu Şiirler*, 2. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2012, s. 11-12.
- 21 Altınel, "Agatha Christie'nin Son Romanı", a.g.e., s. 18.
- 22 Altınel, "Kış", a.g.e., s. 33.
- 23 Altınel, "Bu Minval Üzere", a.g.e., s. 37.
- 24 Hâle Seval, "Şavkar Altınel'in Şiirinde Zaman", *Kitap-lık*, Yapı Kredi Yayınları, S. 116, Mayıs 2008, s. 61-66.
- 25 Asiltürk, a.g.e., s. 197.
- 26 Altınel, "Kıtalararası" a.g.e., s. 60.
- 27 Fethi Naci, "Gece Geçilen Şehirler", *Şiir Yazıları*, 1. Baskı, İyi Şeyler Yayıncılık, İstanbul, 1997, s. 89-90.
- 28 Altınel, "Gece Geçilen Şehirler", a.g.e., s. 43.

- 29 Altınel, "Yatmadan Önce", a.g.e., s. 62.
 30 Altınel, "Gece Geçilen Şehirler", a.g.e., s. 43.
 31 Altınel, "Kabak Fener" a.g.e., s. 43
 32 Altınel, "Karlı Bir Akşam Korularda", a.g.e., s. 106.
 33 Altınel, a.g.e., "Gece ve Sessizlik", s. 110.
 34 Asiltürk, a.g.e., s. 199.
 35 Altınel, "Uğultu", a.g.e., s. 77.
 36 Altınel, "Yansıma", a.g.e., s. 80-81.
 37 Altınel, "Nostalji", a.g.e., s. 84.
 38 Altınel, "Kurtulma Hızı", a.g.e., s. 85-86.
 39 Altınel, "Kitap Kurdu", a.g.e., s. 93.
 40 Altınel, "Ya Şiir Ya Hayat", a.g.e., s. 96.

KAYNAKÇA

- Altınel, Şavkar, *Yol Notları: Toplu Şiirler*, 2. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2012.
 Altınel, Altınel, *Kuzeyde Bir Adadan: Ortaçağ'dan Yirminci Yüzyıla Elli İngiliz Şairinden Elli Şiir*, Oğlak Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 1995.
 Altınel, Şavkar, *Soğuğa Açılan Kapı: Şiir Üzerine Yazılar*, 2. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2013.
 Asiltürk, Bâki, *Türk Şiirinde 1980 Kuşağı*, 1. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2013.
 Çıkla, Selçuk, "Şiir ve Hikâye Çevresinde Oluşan İki Tür: Manzum Hikâye ve Öykü-Şiir", *TÜBAR*, S. 25, Bahar 2009, s. 51-85.
 Gündüzalp, Kemal, *1980 Sonrası Şiiri ve Eleştiri*, Şiirden Yayınları, İstanbul, 2011.
 Gürbilek, Nurdan, *Vitrinde Yaşamak: 1980'lerin Kültürel İklimi*, Metis Yayınları, 6. Baskı, İstanbul, 2011.
 Kahraman, Hasan Bülent, *Türk Şiiri, Modernizm, Şiir*, Büke Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2000.
 Marshall, Gordon, *Sosyoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 1999.
 Naci Fethi, *Şiir Yazıları*, 1. Baskı, İyi Şeyler Yayıncılık, İstanbul, 1997.
 Oktay, Ahmet, *İmkânsız Poetika*, Alkım Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2004.
 Seval, Hâle, "Kraliçe Viktorya'nın Düşü'nde Dün ve Bugün", *Kitaplık*, Yapı Kredi Yayınları, S. 101, Ocak 2007, s. 121-123.
 Seval, Hâle, "Şavkar Altınel'in Şiirinde Zaman", *Kitaplık*, Yapı Kredi Yayınları, S. 116, Mayıs 2008, s. 61-66.
 Wellek, Rene-Warren, Austin, *Edebiyat Teorisi*, Dergâh Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2011.